

Pivók Attila – tanár, doktorandusz

Családi nevelés tanulmánykötet (szerkesztette: Vargáné Dr. Nagy Anikó, Didakt kfr. 2016)

A kötet szerzői

- **Vargáné Nagy Anikó PhD:** Nemzetközi tapasztalatok a kora-gyermekkori gyakorlatban
- **Kovácsné Bakosi Éva PhD:** Szülővé válni, szülőnek lenni
- **Rákó Erzsébet PhD:** Családpolitika, családtámogatás és gyermek-szegénység
- **Pivókné Gajdár Klára:** Család és óvoda helyi kapcsolatának elemző bemutatása és a család megismerésének különös gyakorlata
- **Szerepi Sándor PhD:** A családi életre nevelés / családpedagógia lehetőségei és feladatai a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek intézményes nevelésében
- **Molnár Balázs PhD:** Netgenerációs gyermekek, netgenerációs szülők: családi nevelés a digitális korban
- **Nemes Magdolna PhD:** A többnyelvű családok nyelvhasználat lehetőségei
- **Katarina Rengel:** Children's participation in familial and institutional context – contemporary approaches and research

Vargáné Nagy Anikó PhD: Előszóból

A Családpedagógiai Egyesület számos konferenciát, szakmai fórumot szervezett, ahol a családokat érintő aktuális kérdések kerültek napirendre.

A 2014. október 15-én megrendezett konferencia a családpedagógia szakmai-tudományos munícióbővítésére és az interdiszciplináris megközelítésre teremtett alkalmat.

A kötet borítóján Lenkey-Tóth Péter által tervezett logó tart tükröt a mai családról, melynek alapvető, örök értelme, hogy biztonságot nyújtson tagjai számára. Az összekulcsolt kezek az összetartozást, a családi összefogást jelképezi.

A konferencia előadásainak anyagából megjelentetett tanulmánykötet célja, hogy a családdal kapcsolatos kutatások eredményei, - különös tekintettel a tapasztalatok gyakorlati alkalmazásának lehetőségeire – a szélesebb szakmai közönség számára is hozzáférhetővé váljon.

A tanulmányokat Professzor Dr. Brezsnaynszky László lektorálta.

A tanulmánykötetet a családok jelenéért és jövőjéért elkötelezett érdeklődőknek ajánlják a szerzők és a szerkesztő.

Vargáné Nagy Anikó PhD: Nemzetközi tapasztalatok a koragyermekkorai gyakorlatban – konferencia beszámoló

A családpedagógiai Egyesület 2014. október 15-én „**A mai család**” címmel tartott konferenciát a Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Felnőttképzési Karán.

A Családpedagógiai Egyesület célja a konferencia megszervezésével egyúttal összhangban áll a Kar családi élet iránti elhivatottságával is.

Plenáris előadások: professor **Rudi Dallos** (Plymouthi egyetem klinikai pszichológiai tanszék, kutató, családterapeuta) „Családok: biztonság, veszély, problémák” **Rebecca McKenzie** (Plymouthi egyetem neveléstudományi intézet)”Autizmus és családi dinamika”. **Verity Campbell-Barr** (Plymouthi egyetem neveléstudományi intézet) „ A gyermek és a család támogatása”. **Zeynep Akdag** (Yücünzü Yil egyetem Törökország) „Pályakezdő óvodapedagógusok-szülők bevonása az óvodai tevékenységekbe”.

Nada Babic és Stanislava Irovich (Eszéki egyetem pedagógiai tanszék) „Az oktatás folytonossága és megszakíthatósága a családban és az óvodai nevelésben, a felnőttek és a gyermekek szemszögéből”

Kovácsné Bakosi Éva PhD: Szülővé válni, szülőnek lenni

- Kutatásában a családok életvalóságáról kívántak közelebbi, személyes adatokat gyűjteni. Az esszéírás adatgyűjtő módszert alkalmazták, mely próba volt arra, hogy kérdések befolyása nélkül mit tartanak fontosnak elmondani az interjú alanyai. Hipotéziseinek részleges igazolása, s az elemzésre összegyűjtött adatok hiányosságai azt kívánják, hogy a témában más módszerekkel folytassuk tovább a kutatásunkat. Hipotéziseik közül:
- igazolódott, hogy a vizsgált családi életciklushoz pozitív élmény és attitűd kapcsolódik. Ezen túl az is megállapítható volt, hogy a megkérdezettek gyermekközpontú szülőknek tekinthetők.
- Hangsúlyt kapott a változás kiemelése.
- Arra viszont nem kaptak kellő megerősítést, hogy a nevelésben a megengedő, inkább ráhagyó nevelői felfogás jegyei jelennek meg

A gondozásban, nevelésben az anya a domináns személy. Ennek bizonyítéka az anyák esszéírása, s az apákra való szövegbeli utalás csekély száma.

A sok segítségre szoruló szülő mellett megnyugtató, hogy a vizsgált mintáról pozitív szülőképet alkothattak. Látják, érzik a felelősséget, fontos számukra az odaadó szeretet és gondoskodás, életvitelüket a gyermek érdekeinek rendelik alá, s megfogalmazták, hogy életük a gyermek által teljesebbé válik. A mintában szereplő szülők „elég jó szülőknek” (*Bettelheim, 1994 Csertő 2007.*) minősíthetők. Az apák szerepét kevésbé érzékelik, kevés utalással találkoztak rájuk vonatkozóan. Bizonyára többen lehetne megtudni róluk, ha célzottan őket keresik majd meg.

Célkitűzésük részben teljesült, hiszen mintáik segítségével a családok életvalóságából kifejezetten az anyák véleményét, érzéseit, problémáit ismerték meg, az apákra vonatkozó információik nem elégségesek.

Rákó Erzsébet PhD: *Családpolitika, családtámogatás és gyermekszegénység*

A tanulmányban bemutatott családtámogatások hazai és nemzetközi rendszerét áttekintve megállapítható, hogy ugyan nagyon különböző mértékben és különböző eszközök alkalmazásával, de a vizsgált országok törekednek a családok támogatására. Jelentős kényszer ebben az elöregedő társadalom, a születések számának növelése iránti társadalmi igény, ami ahhoz szükséges, hogy a jóléti rendszerek fenntarthatóak maradjanak, vagy legalább ne csökkenjenek jelentősen az ellátások. A családtámogatási rendszerek csökkentik a gyermekszegénységet, bár annak mértékével nem lehetünk elégedettek sem hazai sem európai viszonylatban. Amennyiben a gyerekek alkotják a jövő zálogát, akkor biztosítani kell a fejlődésükhöz szükséges körülményeket, akár intenzívebb támogatásokkal. Ehhez azonban

nemcsak a pénzbeli támogatás, de a gyermeket nevelő családoknak nyújtott szolgáltatások rendszere is hozzájárulhatna.

Pivókné Gajdár Klára óvodapedagógus, szaktanácsadó, tréner:

Család és óvoda helyi kapcsolatának elemző bemutatása és a család megismerésének különös gyakorlata.

Írása első felében bemutatásra kerül egy vizsgálati anyag, mely a család és óvoda kapcsolatának dokumentált és gyakorlatban is megvalósult gyakorlatát tárja fel egy kisvárosban. Elsődlegesen a szülőknek összeállított kérdőív válaszait elemzi, amiben rákérdeztek a családi nevelés helyzetére, az óvoda – család kapcsolattartás formáira, milyenségére. Ezt követi egy dokumentumelemzés, melynek során az óvodák Pedagógiai Programjaiból emeli ki a család – óvoda kapcsolatára vonatkozó részeket. Végül az óvodavezetőkkel készített interjúk tapasztalatait veti össze a szülői kérdőívre adott válaszokkal, illetve a dokumentumtartalmakkal.

Írása másik felében a családok megismerésének – óvodai csoportjában megvalósuló – sajátos gyakorlatának néhány elemére irányítja rá a figyelmet: az óvodai csoport születésnapjainak köszöntései az ünnepelt otthonaiban; családi kirándulások, közös programok; a csoport plüssmacskájának családlátogatásai (Cirmi cica kalandjai)

Szerepi Sándor PhD: *A családi életre nevelés / családpedagógia lehetőségei és feladatai a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek nevelésében*

- A családon belüli nevelés funkcióvesztésének folyamata már az ipari forradalom egymásra épülő szakaszaival megkezdődött, hiszen a földművelő társadalmi berendezkedés felbomlásával azok az organikus családszerveződési képletek, melyek még a feudális világot jellemezték több lépcsőben alakultak át. Ezek a fokozatok az európai centrumból haladva a perifériák felé lényegében a 18. század végétől a 20. század végéig alapjaiban változtatják meg a családról kialakított képünket. **Az átalakulás jól kitapintható állomásai:**
- a hagyományos többgenerációs, földművelésre szerveződött nagycsalád felbomlása, kétgenerációs részben izolált modellek kialakulása - a városi gyáripár kialakulásával,
- a kétgenerációs családok és a kibocsátó szülői közeg (lokális társadalom) eltávolodása (földrajzi, szemléletbeli) - az ipari szektor dominánssá válásával,

- egyszülős családmodell kialakulása, s növekvő térnyerése - az individuális szabadságjogok erősödése, a hagyományos vallásos értékrend háttérbe szorulása révén,
- azonos nemű szülői képletek megjelenése - az emancipációs mozgalmak révén.

Az európai család szerkezeti átalakulása több olyan funkciószűkülést, vagy teljes hiányt eredményezett, melynek pótlására részlegesen a nevelési-oktatási intézményrendszer tett és tesz kísérletet.

Vajon hogyan lehetne az intézmények és a család együttműködésével a HHH-s gyerekek életében jelenlévő szocializációs hiányokat pótolni minél több intézménybe járó óvodást és iskolást tekintve?

Hiszen a jó gyakorlat egyik lényege épp az, hogy nem másolható, s csak óvatosan adaptálható.

Inkább egy olyan folyamat előhírnökeinek kell tekinteni ezeket a gyakorlatokat, mely elindíthatja minden óvodában és iskolában azt az önálló gondolkodást, mely nem kormányzati intézkedéseket pályázati kiírásokat vár csupán, hanem saját helyzetét, lokális társadalmának pozitívumait, mozgósítható erőforrásait számba véve cselekszik az integráció és a felzárkózás érdekében.

Mindebben a folyamatban jelentős szerepe lehet a családpedagógiai gondolkodásnak is

Molnár Balázs PhD: *Netgenerációs gyermekek, netgenerációs szülők: családi nevelés a digitalis korban*

- A tanulmány leírja és elemzi a legfontosabb generációs elméletek alapgondolatait melyek az internetre fókuszálnak.
- A korai elméletek a pozitív hatásokat hangsúlyozták, majd a negatívumokat bemutatóak. A tanulmány bemutatja a generációs elméletek történelmi fejlődését és a hangsúlyok eltolódását. Fontos tanulság, hogy az újabb és újabb generációkkal az előző netgenerációk kikerültek a „kockák mítoszából”, ami egy szükséges folyamat, mert az adott generáció szocializációra használt technológiája elavult lesz a következő generáció számára.
- A generációs elméletek sokféleségének köszönhetően nem könnyű pedagógiai következtetéseket levonni a családi nevelésre vonatkozóan. Azonban néhány általánosságot meg lehet fogalmazni, figyelembe véve hogy az internetes korszak hatásait lehet pozitív és negatív módon is értelmezni.

Nemes Magdolna PhD: *A többnyelvű családok nyelvhasználat lehetőségei*

- A tanulmány a családban használt különböző nyelvekről szól, hiszen ez az elsődleges szocializációs környezet a gyermekek számára. A kétnyelvűség megszokott jelenség a világ sok részén, de Magyarországon a lakosság többsége egynyelvű. A kétnyelvű gyerekek szülei általában két különböző anyanyelven beszélnek. Ennek eredményeként a gyermek születésétől a kétnyelvűség egy természetes folyamat. Néhány család olyan országba költözik, ahol a családtagoknak meg kell tanulniuk a helyi nyelvet. Illetve, lehet olyan is, amikor a szülőnek nem anyanyelve de mégis az adott nyelven beszél a gyerekeihez. A kiadóknak vannak speciális könyvei, CD-i és füzetek a szülők számára, hogy angolt tanítsanak otthon. Azok a szülők, akik nem akarnak fent említett lehetőségekkel élni, fogadhatnak anyanyelvi au-pair-t vagy akár nagyon fiatalon elküldhetik egy nyelviskolába. A tanulmány a magyar családok lehetőségeivel foglalkozik és azzal, hogyan lehet kétnyelvű gyermeket felnevelni, figyelembe véve ennek előnyeit és hátrányait.

Katarina Rengel: *Children's participation in familial and institutional context: contemporary approaches and research*

Katarina Rengeltől a család és az intézmény együttnevelésének további példájáról olvashatunk a nemzetközi szakirodalmak tükrében.

Az eszéki egyetem tanársegéde azokat az elméleteket ismerteti, amelyek a szülők és a kisgyermeket nevelő intézmény kapcsolattartási formáit jellemzik. Előadásában „A család és az óvoda közötti kapcsolatot különböző perspektívákból” vizsgálta.

Rengel szerint a család és az óvoda közötti folyamatos kapcsolat révén a szülők és óvodapedagógusok értékeinek és tapasztalatainak átadása a gyermekek részére hatékonyabban érhető el. Úgy véli, korunk kisgyermekkorai neveléssel foglalkozó irodalma a család-óvoda kapcsolatot úgy írja le, hogy a közös tevékenység jelentős az összes abban résztvevő számára.

A tudományos és szakmai publikációk a család-óvoda kapcsolatot a felnőttek perspektívájából közelítik meg (óvodapedagógusok, szülők) és gyakran hozzák kapcsolatba a gyermek előrehaladásával, viselkedésbeli problémáival.

Azok az elméletek, amelyek a felnőttek perspektívájából tárgyalják a család-óvoda közötti kapcsolatot, a gyermeket többnyire passzív résztvevőnek, a „szerződés tárgyának”

tekintik, igaz frissebb irodalmak már foglalkoznak a „felelősség” kérdésével, valamint annak magától értetődő szerepével a család-óvoda kapcsolatban.

Rengel szerint a család-óvoda kapcsolattal foglalkozó irodalomban **a gyermekek perspektívája és szerepe elhanyagolt az elméletben és gyakorlatban egyaránt.** Ugyanakkor a gyermekeknek individuális és kollektív érdekeik, valamint prioritásaik vannak a család-óvoda kapcsolatban.

A gyermek nézőpontját a család-óvoda kapcsolatban annak rá gyakorolt hatása határozza meg. A gyermekben a család-óvoda kapcsolat hatására rajzolódnak ki az autonómia és a szabályrendszer intézményesített és strukturális körvonalai.

Fontos lenne további kutatásokat végezni, amelyben a gyermekek nézőpontja kerül előtérbe a család-óvoda kapcsolatban, hiszen a gyermekek megbízható információs forrást jelentenek saját életükre vonatkozóan.

